

Τι είναι το σώμα για την Ορθόδοξη Θεολογία;

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

image not found or type unknown

Ο άνθρωπος αποτελείται από σώμα και ψυχή. Κάθε στοιχείο από μόνο του δεν αποτελεί τον άνθρωπο. Ο άγιος Ιουστίνος, ο φιλόσοφος και Μάρτυς, λέει ότι η ψυχή καθ' εαυτήν δεν είναι άνθρωπος, αλλά λέγεται «ανθρώπου ψυχή». Καθώς επίσης και το σώμα δεν λέγεται άνθρωπος, αλλά «ανθρώπου σώμα». *«Είπερ ουν κατ' ιδίαν μεν τούτων ουδέτερον άνθρωπος εστίν, το δε εκ της αμφοτέρων συμπλοκής καλείται άνθρωπος, κέκληκεν δε ο Θεός εις ζωήν και ανάστασιν του ανθρώπου, ου το μέρος, αλλά το όλον κέκληκεν, όπερ εστί την ψυχήν και το σώμα»*.¹⁷⁶

Κατά την πατερική διδασκαλία σώμα και ψυχή αποτελούν μια λειτουργική ενότητα. ¹⁷⁷ Το σώμα του ανθρώπου είναι «ναός του εν ημίν αγίου πνεύματος» και η βιολογική ζωή ύψιστο δώρο του Θεού στον άνθρωπο. Με αυτό το σώμα που αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητας του ανθρώπου, εμφανίζει το πρόσωπο της η ψυχή στον χρονικό και υλικό αυτόν κόσμο, με αυτό το σώμα καταξιώνει ή απαξιώνει το αυτεξούσιο του ο άνθρωπος και απεργάζεται τη σωτηρία του, με αυτό το σώμα αναστημένο προορίζεται να ζήσει στη βασιλεία του Θεού. Αυτό το σώμα, συστατικό της ανθρώπινης φύσης ενδύθηκε ο Κύριος κατά την ενανθρώπιση Του, με αυτό θαυματούργησε, αυτό έπαθε, τάφηκε, αναστήθηκε, αναλήφθηκε και διατηρεί εις τους αιώνες.

Το πρώτο βασικό ιδίωμα του σώματος είναι ότι αποτελεί κάτι συνδεδεμένο με την ψυχή αλλά σαφώς διάφορο αυτής. Χαρακτηριστική διατύπωση αυτής της αλήθειας περιλαμβάνεται στο γνωστό αναστάσιμο τροπάριο, αναφορικά με τον

Κύριο: «*Εν τάφω σωματικώς, εν αδου δε μετά ψυχής ως Θεός, εν παραδείσω σε μετά ληστού και έν θρόνω υπήρχες Χριστέ...*».178 Η αναφορά εδώ στο σώμα και την ψυχή ξεχωριστά του Κυρίου δείχνει καθαρά και την διάκριση ψυχής και σώματος στον άνθρωπο.179

Δεύτερο ιδίωμα του σώματος είναι ότι νοείται πάντοτε μαζί με την ψυχή ως συστατικό όμως το κατ' εικόνα Θεού πλασθέντος ανθρώπου. Ο Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός σε κάποια από τα τροπάρια της νεκρώσιμης ακολουθίας επιβεβαιώνει αυτήν την αλήθεια: «*και ίδω εν τάφοις κειμένην την κατ' εικόνα Θεού φθαρείσαν ημίν ωραιότητα, άμορφον, άδοξον, μη έχουσαν είδος*»180, παραπέμποντας στην αναφορά του Ησαΐα στο πρόσωπο του Κυρίου ότι «*ουκ είχεν είδος ουδέ κάλλος*».181

Το σώμα αποτελεί στοιχείο του κατ' εικόνα Θεού, αφενός μεν με την έννοια ότι «*ο ενανθρωπήσας Λόγος του Θεού είναι το πρωτότυπο και αρχέτυπο του ανθρώπου, αφετέρου δε διότι, όπως ο Θεός ζωοποιεί ολόκληρη την κτίση, έτσι και η ψυχή του ανθρώπου ζωοποιεί το συνημμένο σώμα*».182

Τρίτο γνώρισμα του σώματος είναι ότι είναι κατώτερο της ψυχής. Η θέση αυτή διήκει και με σαφήνεια διατυπώνεται στην Αγ.Γραφή. «*Μη φοβηθήτε από των αποκτεινόντων το σώμα, την δε ψυχήν μη δυναμένων αποκτείναι*».183 Ο κίνδυνος να υποτιμηθεί η αξία του σώματος από επίδραση πλατωνικών αντιλήψεων οδηγεί συχνά σε μία τάση να ερμηνεύεται η υπεροχή της ψυχής έναντι του σώματος ως υπεροχή της έναντι της σάρκας, δηλαδή του σαρκικού φρονήματος και μόνον.184 Τούτο όμως δεν είναι απόλυτα σωστό.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

176 *Ιουστίνου, «Περί Αναστάσεως», Βιβλιοθήκη Ελλήνων Πατέρων και εκκλησιαστικών συγγραφέων, Αθήνα 1995, 4, 229-230*

177 *Ματσούκας Ν. «Δογματική και Συμβολική Θεολογία», Εκδ. Π. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1997, σελ.223*

178 *Πασχάλιος Ακολουθία, Πεντηκοστάριον, Εκδ. ΦΩΣ, σελ. 8*

179 Νικόλαος (Χατζηνικολάου) Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής, βλ. μν. εργ. σελ. 124

180 Ευχολόγιον το Μέγα, εκδ. ΑΣΤΗΡ, 1980, σελ. 414

181 Ησαΐου νγ'2

182 Μητροπολίτου Ναυπάκτου Ιεροθέου, «Η θεολογική άποψη και η εκκλησιολογικές συνέπειες της καύσεως των νεκρών», στο «Ταφή ή καύση των νεκρών», Ε.Μ.Υ.Ε.Ε., Αθήναι, 2000, σελ. 33

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει την παρουσίαση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης “Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ”, του θεολόγου και νοσηλευτή **Νικόλαου Στανίτσα**. Πρόκειται για αναθεωρημένης έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντες καθηγητές τους ΚΟΪΟ ΝΙΚΟΛΑΟ, ΦΑΝΑΡΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟ και ΛΟΗ ΝΕΚΤΑΡΙΟ.